

3. Procesija na prosne dane (*Litaniae minores*).

a) Bilješka.

Prosní dani zovu se *Litaniae minores* prema procesiji na Markovo, koja se zove *Litaniae majores*, jer se vrše manjom svečanošću nego ove,¹ a i kasnije su uvedene u rimskoj crkvi, u kojoj je prije već postojala procesija na Markovo.

b) Procesija.

Za procesiju vrijedi sve, što smo rekli za procesiju na Markovo, samo što se ne blagoslivlju usjevi.

c) Misa.

1. Što je rečeno za misu poslije procesije na Markovo u točki 1. i 2., vrijedi za misu na prosne dane, koja se služi poslije procesije osim onoga, što je tamo rečeno upravo za samo Markovo, i onoga što nikako ne može doći na prosne dane na pr. nedjelja ili uskrсна oktava.

2. Osim toga još ovo vrijedi za misu Rogationum poslije procesije: U crkvi, u kojoj ima više sv. misa, ne uzima se u ovoj misi spomen svetkovine; gdje je samo jedna misa, ima se uzeti spomen sveca, od kojega je bio oficij, dok se u srijedu ne uzima spomen vigilije niti njezino evanđelje na koncu².

3. Za ostale mise na prosne dane, koje nijesu u savezu s procesijom, vrijedi ovo: U svim misama ima se uzeti spomen iz mise Rogationum, samo ne u crkvama, u kojima je kler obvezan na kor a drži se procesija; a isto tako u utorak i srijedu prosnih dana ne uzima se spomen Rogationum, ako na te dane padne svetkovina I classis.³ Mjesto je komemoracije Rogationum u ponedjeljak prosnih dana prije simpleksa, a u utorak i srijedu poslije simpleksa odnosno vigilije. Na prosni ponedjeljak, ako je oficij duplex (ali ne I. et II. classis) može se uzeti misa Rogationum sa spomenom svetkovine bez treće oracije⁴. Na prosni utorak, ako je oficij de feria, uzima se misa Rogationum⁵.

C. Sprovodi.

1. Općeniti propisi.

1. Sprovodi su procesije, u kojima se prati mrtvo tijelo kršćanina katolika na groblje, da se položi uz molitve i blagoslov Crkve u blagoslovenu zemlju. Zato se i kod sprovoda nosi naprijed križ⁶, a s istoga razloga ne smiju se nositi kakove zastave ili barjaci, koji imaju bezbožne ili naopake napise ili znakove⁷. Pa i katolička društva

¹ Caer. ep. l. II, c. XXXII, 7: „eadem servantur, sed aliquanto remissius“.
² D. a. 3924, IX, X. — ³ Ib. 3009, I. — ⁴ Poredi u I. dijelu članak: Mise ferija i vigilija izvan oficija, str. 15. — ⁵ Poredi posebnu rubriku kod Mise Rogationum. — ⁶ Kod sprovoda nevine djece „sine hasta“ (Rit. Rom. VI, 7. u 1; Coll. r. Zag. V. 3. n. 1). — ⁷ S. C. O. 3. IX. 1887; por. Schüch. Pastirsko bogoslovlje str. 681.

sa svojom blagoslovenom zastavom, ako članovi idu u lajičkom odijelu, imaju ići iza lijesa¹.

2. Koji misle na sprovod ići, imaju se sakupiti u crkvi te odatle u procesiji zajedno s klerom (svećenikom) polaziti u kuću mrtvaca².

3. Na sprovodu se ide redom kao i na procesijama; svećenik treba da ide pred lijesom³; mrtvac se može i voziti na kolima⁴.

4. Svećenik, koji vodi sprovod, obučen je u roketu i stolu i eventualno plašt crne boje kod sprovoda odraslih, a kod sprovoda djece ima biti stola bijele boje, a tako i plašt, ako se nosi. Ako je asistencija kod sprovoda, asistenti imaju obući roketu bez stole, a nikako odijelo đakona i subđakona, pa ni u onom slučaju, ako je sprovod s misom⁵.

5. Sa sprovodom se može više puta stati, da se otpjeva *Libera*, samo ako nije „*lucri gratia*“⁶.

6. Mrtvo tijelo treba nositi u crkvu⁷. No za nadb. zagr. odobreni ritual ima i posebni obred, kada se tijelo od kuće nosi ravno na groblje; to je opet radi naših posebnih prilika tako dopušteno i odobreno.

7. Na svečane svetkovine I. class. (t. j. kada nije dopuštena Missa de Req. in die obitus⁸), ako se mora voditi sprovod, ne smije se voditi u crkvu, osim tek poslije vespera, a za mrtvaca zvoniti ne smije se nikako i svaki protivni običaj imade se ukloniti⁹. Posljednja tri dana Vel. tjedna sprovod se obavlja tiho i bez zvonjenja, pa makar se sprovod vodio prije mise na Vel. četvrtak ili poslije mise na Vel. subotu.

8. Mrtva tjelesa klerika imaju biti obučena u odijelo svojega reda, dakle svećenik u misno odijelo ljubičaste¹⁰ boje, no može biti, gdje je običaj, i crne¹¹.

9. Isti svećenik, koji sprovod vodi, ne mora i *Requiem* pjevati¹².

10. Drukčiji je obred za odrasle, a drukčiji za djecu. Ovdje se razumijevaju ona djeca, koja su krštena, a nijesu još došla k razumu. Djeca koja su došla k razumu, koja su dakle imala primiti popudbinu i Posljednju pomast, imaju se pokapati obredom odraslih¹³.

2. Obred za odrasle.

U ritualu zagreb. nadbiskupije priređen je obred pokopa odraslih za četiri slučaja: kada se mrtvo tijelo nosi u crkvu, te ovrši svečani Req. s apsolicijom a onda nosi na groblje; kada se nosi

¹ D. a. 4109. No u nas je običaj, da idu pred klerom; stoga pojedinac (župnik ili koji drugi svećenik) ne smije u to dirati bez pitanja ordinarija. — ² Rit. Rom. VI. 3 n. 1.; Coll. r. Zagr. V. 1 n. 1. U većini župa zagr. nadb. to je neprovedivo radi udaljenosti pojedinih sela od župske crkve. Gdje se ikako može (n. pr. u gradovima), neka se provede ovaj propis rituala. — ³ D. a. 3804, X. — ⁴ Ib. 3212, I. — ⁵ Ib. 3066, II. — ⁶ Ib. 3644. — ⁷ Ib. 3291. — ⁸ Por. str. 23. — ⁹ D. a. 3570, I; 3946; 4130. — ¹⁰ Rit. Rom. VI. 1, n. 11. — ¹¹ D. a. 4228. — ¹² Ib. 3035, III. — ¹³ S. C. de disc. Sacr. u dekretu „*Quam singulari*“ od 8. VIII. 1910. (A A S. II. pg. 577) zove običaj, po kojem se djeca, koja su već došla k razumu, zakopaju obredom djece, „*detestabilis abusus*“.

odmah od kuće na groblje, a da se ne svraća u crkvu; kada se sprovod prekida (n. pr., kada se prati do željeznice, da se negdje drugdje pokopa) i kada se donese u crkvu, da ga svećenik blagoslovi, a da ga nije dopratio u crkvu i da ga ne prati na groblje.

a) Kada se mrtvac sprovodi u crkvu, a odavle na groblje.

Od kuće do crkve. 1. Prije nego će se ponesti mrtvac, svećenik (otkrivši glave) blagoslovi ga. Kod toga čina križonoša s križem stoji kod glave mrtvaca, a svećenik kod nogu. Poškropi ga blagoslovenom vodom najprije u sredini, onda s desne strane (mrtvaca, a sebi s lijeve) a zatim s lijeve. Zatim govori ili pjeva¹ antifonu: *Si iniquitates* s psalmom: *De profundis*. Na koncu psalma kaže: *Requiem aeternam* . . . i opetuje cijelu antifonu.

2. Iza toga govori ili pjeva: *Kyrie eleison* . . . *Pater noster*, koji se tiho moli. Dok se *Pater noster* moli, poškropi svećenik kao na početku mrtvo tijelo. Završi *Pater noster* glasno govoreći ili pjevajući: *Et ne nos inducas in tentationem* s ostalim versima² i oracijom: *Absolve*. Svršivši versikule poslije oracije, svećenik se pokrije, a sprovod pođe redom, kako je rečeno kod procesija. Svećenik pokrite glave stupa pred lijesom.

3. Čim se sprovod makne, celebrant „gravi voce“ intonira antifonu *Exsultabunt*, na što pjevači³ počnu psalam *Miserere*. Ako je put do crkve dug, mogli bi se dodati psalmi *graduales* ili iz oficija defunctorum; a svi se psalmi završuju kao i *Miserere* s *Requiem aeternam*. Ako je pak put prekatak, da se ne može ni *Miserere* cijeli ispjevati, kad se dođe do crkve prekine se, a ulazeći u crkvu ponovi se cijela antifona *Exsultabunt*⁴.

U crkvi. 4. Unišavši u crkvu pjeva se rezponzorij: *Subvenite*. Međutim nosioci postave lijes na određeno mjesto u crkvi, ali tako da je mrtvo tijelo lajika okrenuto nogama k vel. oltaru, a mrtvo tijelo svećenika glavom k vel. oltaru. Oko odra zapale se svijeće, a svećenik, kad svrši rezponzorij, pođe u sakristiju, da se pripravi za svećani *Requiem*⁵.

5. Ako se s kojegagod razloga sada ne pjeva Misa (na pr. jer je sprovod poslije podne), ostane odmah celebrant (s asistencijom) kod mrtvaca te obavi apsoliciju.

¹ Rit. Rom. VI. 3, n. 2 kaže: „dicit“ isto tako je odlučila kongregacija obreda, da se antifona „Si iniquitates“ i psalam „De profundis“ imade govoriti a ne pjevati D. a. 4095, I. No jer je naš ritual odobren od iste kongregacije, smije se kod nas pjevati i antifona i psalam. — ² Ako nema tko da odgovara na verse, učinit će to sam svećenik. — ³ Ako ih nema, pjeva sam. — ⁴ Ovo sve vrijedi i onda, ako se ne ide u crkvu, nego se odmah od kuće ide na groblje. — ⁵ Po rimskom ritualu (VI. 3. n 4–6) imao bi se moliti najprije officium defunctorum s tri noćurna i laudima. Kad se mole laudes, polazi celebrant u sakristiju, da se spremi za Misu.

6. Poslije mise¹ skine svećenik kazulu i manipul, te obuče plašt crne boje i polazi k mrtvacu, da ovrši apsoliciju. Kako se ina apsolicija ovršiti, vidi str. 82.

Od crkve na groblje i kod groba. 7. Svršivši svećenik oraciju apsolicije opet se sprovod poređa te polazi iz crkve na groblje: putem se pjeva antifona: *In paradisum*².

8. Kada sprovod uđe u groblje, intonira celebrant antifonu *Ego sum* a pjevači — odnosno sam celebrant — pjevaju *Benedictus Dominus Deus Israël*. Na koncu se *Benedictus* završi s *Requiem aeternam* i opetuje se cijela antifona.

9. Kada se dođe ka grobu, ako nije blagosloven, svećenik ga blagoslovi moleći molitvu *Deus, cujus miseratione*, na to poškropi i pokadi grob i tijelo.

10. Tada se pusti mrtvo tijelo u grob, a svećenik govori *Kyrie eleison, Pater noster*, za kojega poškropi mrtvo tijelo, iza toga versikule i oraciju *Fac, quaesumus Domine* sa zaključnim versima³.

11. Iza toga mogu se moliti tri Očenaša i Zdravo Marija: jedan za pokojnika, drugi za sve, koji na tom groblju počivaju, a treći za onoga, koji će prvi između nazočnih umrijeti.

12. Sprovod se vraća u crkvu ili sakristiju i pri tom se govori antif. *Si iniquitates* s psalmom *De profundis*.

b) Kada sprovod ide od kuće odmah na groblje⁴.

1. Obred je isti kao pod a) 1—3. Kad se dođe ka groblju završi se psalam *Miserere* odnosno drugi psalmi, koji su bili dodani radi daljine puta, antifonom *Exsultabunt*.

2. Na ulazu u groblje ustavi se sprovod, lijes sa mrtvacem stavi se na tla, a svećenik govori molitvu *Non intres*, a iza toga *Kyrie eleison, Pater noster*, za kojega poškropi mrtvacu blagoslovenom vodom, još neke verse i oraciju *Deus, cui proprium*.

3. Kad svećenik svrši oraciju s versima, koji iza nje slijede, sprovod krene ka grobu putem se pjeva antifona *Ego sum* s *Benedictus*. Ostalo sve, kako je rečeno pod a, 8—12.

¹ Ako se kod sprovoda drži govor, tada se ima govoriti poslije Mise, a prije apsolicije. O tom daje lijep naputak De Amicis: „Sacer orator in nigris vestitus sit, habitu nempe talari, absque superpelliceo ac stola; et antequam elogium incipiat, laudabiliter se crucis signo muniri potest. Laici non licet elogium funebre in ecclesia facere: permittitur id tamen in coemeterio de episcopi venia scripto data. At si quis laicus in coemeterio, vel aliqua femina hoc facere velit absque dicta venia, clerus assistere nequit. Requiritur pariter episcopi assensus in quovis ecclesiastico viro pro elogio alicujus defuncti faciendum in ecclesia, etsi agatur de defuncto magnis virtutibus ac meritis praedito“. — ² Po rimskom ritualu (VI. 3. n. 11—13) pjeva se antifona do groba i ništa drugo, nego se odmah, ako nije grob blagosloven, blagoslivlja, kadri tamjanom i škropi blagoslovenom vodom. — ³ Po rimskom ritualu (VI. 3. n. 14) poslije blagoslova groba ili, ako grob ne treba blagoslivljati, intonira se antifona *Ego sum* s kantikom *Benedictus*, zatim *Kyrie* itd. — ⁴ Coll. rit. zagr. V. c. 1. § 3.

c) Kada se sprovod prekida¹.

1. Sve kao pod a) 1—3.

2. Kada sprovod dođe do mjesta, gdje se ima prekinuti, stane. Tada svećenik govori ili pjeva antifonu *Placebo Domino* s psalmom *Dilexi*. Poslije psalma opetuje se cijela antifona, a iza toga kaže svećenik *Kyrie eleison*, *Pater noster*, za kojega poškropi mrtvaca, obične verse i oraciju *Inclina* sa zaključnim versima.

3. Iza toga ili se sprovod nastavi po obredu opisanom pod a), ako se navraća u crkvu, ili po obredu pod b), ako ide odmah na groblje. Ako se mrtvo tijelo prevaža željeznicom na drugo mjesto, kad tamno dospije, opet se postupa, ako se sprovodi, po obredu a) ili b) već prema tomu, da li se nosi u crkvu ili odmah na groblje.

d) Kada se mrtvo tijelo blagoslivlje bez sprovoda².1. Kada mrtvaca donesu u crkvu (ili je na pr. u bolnici priređen u mrtvačnici), svećenik obuče roketu i stolu crne boje (može uzeti i plašt iste boje), stane kod nogu mrtvaca, poškropi ga i glasno kaže antifonu *Si iniquitates* s psalmom *De profundis*. Svršivši psalam opetuje antifonu te nastavi molitvu *Non intres*.2. Poslije te molitve kaže antifonu *Ego sum* i *Benedictus*, poslije koje i opetuje cijelu antifonu. Tada moli običajno *Kyrie eleison*, *Pater noster*, za kojega poškropi mrtvaca, ostale verse i oraciju *Fac, quaesumus Domine*, koju završi običnim versima.

3. Još se može dodati tri Očenaša, jedan za pokojnika, drugi za sve vjerne mrtve, treći za onoga od nazočnih, koji će prvi umrijeti.

3. Obred za pokapanje djece.

a) Još neki posebni propisi i primjedbe za sprovod djece³.

1. Čini se, da sprovodi djece nijesu zabranjeni na svečane svetkovine, jer se ne protive svečanosti, jedino ako bi smetali svečanosti.

2. Takovoj djeci, jer još nijesu došla do razuma, ne treba molitava. Stoga kod ovih sprovoda nema mise. No može se služiti misa *pro gratiarum actione*, na čast Božje providnosti i slično; razumije se, da se ima uzeti misa dana. Ako rubrike dopuštaju, zgodno je uzeti votivnu de Angelis, koja je međutim dopuštena, kada su dopuštene privatne votivne mise⁴.3. Ako je sprovod na tri posljednja dana velikoga tjedna, ne ispušta se škropljenje blagoslovljenom vodom, no može se na kraju psalma ispustiti *Gloria Patri*; drugo se ništa ne mijenja.

4. Mrtvo tijelo djeteta ima se obući u bijelo odijelo a oko glave staviti vijenac od cvijeća kao znak njegova djevičanstva.

5. Ritual zagr. razlikuje dva obreda djece: kako se sprovodi od kuće na groblje i kako se samo blagoslovi mrtvo tijelo u crkvi bez pratnje na groblje.

¹ Coll. rit. zagr. V. c. 1, § 2. — ² Ibid. c. 2. — ³ Neke vidi gore pod 1. — ⁴ D. a. 3481, II; 3510. — ⁵ Ib. 1589, IV.

b) Kada se sprovodi od kuće na groblje.

1. S obzirom na sabiranje onih, koji idu na sprovod, vrijedi, što je rečeno kod sprovoda za odrasle.

2. Svećenik obučen u roketu i stolu (i plašt) bijele boje stojeći kod nogu mrtvoga djeteta poškropi ga blagoslovenom vodom, a onda kaže ili pjeva¹ Antifonu: *Sit nomen Domini* s psalmom: *Laudate, pueri, Dominum*. Psalam se završi s *Gloria Patri* (a tako i svi ostali psalmi) i opetuje se antifona.

3. Tada pođe sprovod na groblje², a putem se govori ili pjeva psalam: *Beati immaculati* bez antifone. Na ulazu u groblje³ stane sprovod, lijes se s nosilima postavi na zemlju, te se govori ili pjeva antifona: *Hic accipiet* s psalmom *Domini est terra*; zatim *Kyrie eleison*, *Pater noster*, za kojega se mrtvo tijelo poškropi, neki versi i oracija: *Omnipotens et mitissime Deus*.

4. Iza toga polazi sprovod ka grobu, te se govori ili pjeva antifona *Juvenes* s psalmom *Laudate Dominum de coelis*. Kada je lijes spušten u grob, svećenik poškropi grob, a lijes se spusti⁴ u grob.

5. Tada svećenik govori ili pjeva *Kyrie eleison*, *Pater noster* (za kojega poškropi mrtvo tijelo) neke verse i oraciju: *Omnipotens, sempiternus Deus*. Poslije toga može se izmoliti tri Oče naša: jedan za pokojne srodnike djeteta, drugi za sve, koji počivaju na groblju, a treći za onoga, koji će prvi od nazočnih umrijeti.

6. Kada se processionaliter vraća u crkvu, ima se govoriti ili pjevati antifona *Benedicite* s kantikom *Trium puerorum*: *Benedicite omnia opera Domini*. Došavši u crkvu pred oltarom kaže svećenik: *Dominus vobiscum* i oraciju *Deus, qui miro ordine*. † time se završi sprovod nevinoga djeteta.

c) Kada se samo mrtvo tijelo blagoslivljuje.

1. Kada mrtvo tijelo djeteta donesu u crkvu i postave ga na određeno mjesto, dođe svećenik obučen u roketu i bijelu stolu, stane kod nogu djeteta, poškropi ga blagoslovenom vodom i govori antifonu *Hic accipiet* s psalmom *Domini est terra*. Poslije psalma opetuje cijelu antifonu. Iza toga kaže *Kyrie eleison*, *Pater noster* (za kojega poškropi mrtvo tijelo blagoslovenom vodom) i ostale verse s oracijom: *Omnipotens et mitissime Deus*.

2. Na koncu se mogu moliti tri Očenaša: jedan za pokojne srodnike djeteta, drugi za sve vjerne mrtve, a treći za onoga, koji će prvi od nazočnih umrijeti.

¹ Ritual rimski (VI. c. 7 n 1.) veli samo *dicit*, ali jer ima note za antifonu i psalam, dopušta da se i pjeva. — ² Rimski ritual (ibid. n. 2) kaže, da se ima nositi u crkvu; putem se govori ps. *Beati immaculati*, a ako je vremena može se dodati *Laudate Dominum de coelis, Cantate Domino* i *Laudate Dominum in sanctis ejus*. — ³ Ovo se po rimskom ritualu (ibid.) vrši u crkvi, a na ulazu u groblje ne stoji se, a od crkve do groba govori se ili pjeva *Juvenes* s psalmom *Laudate Dominum de coelis*. — ⁴ Po rimskom ritualu (ibid. n. 3) tek poslije oracije (a ne na *Pater noster*) poškropi tijelo i grob, a poslije pokopa.